

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Švýcarský politický systém a jeho historický vývoj

Autor práce: Kateřina Trochová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Strnad

Katedra: Katedra společenských věd

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Štěpánu Strnadovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

TROCHOVÁ, K. *Švýcarský politický systém a jeho historický vývoj : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012. 51 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Štěpán Strnad.

Klíčová slova: kantony, magická formule, neutralita, politický systém, přímá demokracie, Švýcarská konfederace

Práce se zabývá politickým systémem Švýcarské konfederace a jejím historickým vývojem. V úvodu se zaměřuje na historický vývoj švýcarského politického systému, hlavní historické mezníky ve vývoji Švýcarska a jeho postavení na mezinárodní scéně. Dále analyzuje ústavní rámec Švýcarské konfederace, respektive její specifické rysy. Následně se podrobně věnuje popisu moci výkonné, zákonodárné a soudní. Zbývající část je věnována administrativně správnímu členění Švýcarské konfederace, volebnímu a stranickému systému. V závěru práce porovnává švýcarský politický systém s politickým systémem České republiky a sleduje, v jakých bodech se od sebe tyto politické systémy liší.

Abstract

TROCHOVÁ, K. *Swiss political systém and his historically development up to present : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 51 p. Supervisor: Mgr. Štěpán Strnad.

Key words: canton, direkt democracy, magical formula, neutrality, political system, Swiss federation

The bachelor thesis deals with the political system of the Swiss Confederation and historical development. The introduction focuses on the historical development of the Swiss political system, the major historical milestones in the development of Switzerland and position on the international scene. Further analyzing the constitutional framework of the Swiss Confederation, and specific features. Subsequently, the bachelor thesis deals detailed describe the executive, legislative and judicial. The remaining part is devoted to the administratively division administrative Swiss Confederation, party and electoral system. In conclusion the bachelor thesis compares the Swiss political system with the political system of the Czech Republic and monitors, how these political systems differ from each other.

OBSAH

Úvod.....	7
1 Cíle a metodika bakalářské práce	8
2 Charakteristika politického systému obecně.....	10
3 Historický vývoj politického systému Švýcarska od 13. století	11
4 Charakteristika politického systému Švýcarska – hlavní rysy	15
4.1 Ústavní rámec	15
4.2 Výkonná moc	18
4.2.1 Spolková rada.....	18
4.2.2 Budoucnost švýcarského systému vlády	19
4.3 Zákonodárná moc	21
4.3.1 Spolkové shromáždění (Spolkový parlament)	21
4.3.2 Zákonodárny proces	24
4.3.3 Budoucnost Spolkového shromáždění	26
4.3.4 Švýcarská přímá demokracie a její instituty	27
4.4 Moc soudní	30
4.4.1 Federální soud	30
4.4.2 Integrace do nadnárodních soudních struktur	32
4.5 Administrativně správní členění.....	33
4.6 Volební systém	35
4.7 Stranický systém.....	38
5 Zhodnocení Švýcarského politického systému v porovnání s Českou republikou.....	43
Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů	48

Úvod

Pod pojmem politický systém si lze představit mnoho věcí. Nejen provádění dělby moci, ale také systém voleb, stranický systém či práce jednotlivých složek moci. Dobré fungování politického systému je velmi důležité pro spokojenost celého národa.

Švýcarsko je svým politickým systémem specifické mezi ostatními evropskými státy. Velkou odlišností, která charakterizuje Švýcarskou konfederaci, je právě její neutralita. Neutralita je jedním z typických rysů Švýcarska, charakterizující jeho politický systém. V dnešním světě lze považovat jen málo států za neutrální.

V Evropě jsou jimi pouze Rakousko, Finsko, Irsko, Lichtenštejnsko, Švédsko a Švýcarsko. A právě díky své neutralitě se Švýcarsko nezúčastnilo první ani druhé světové války a tento poklidný vnitřní i zahraničně-politický vývoj přispěl k hospodářskému zdaru a udržení vysoké životní úrovně v zemi.¹ I přes svůj velký význam nebyl však princip neutrality uznán v ústavě. Návrh na zahrnutí principu do ústavy spolkové země byl zamítnut s odůvodněním, že neutralita byla pouze prostředkem k zajištění švýcarské nezávislosti. Proto tedy princip neutrality byl a stále je především strategický nástroj a ne přímo definovaný ústavní princip.²

Švýcarsko je federálním státem s instituty polopřímé demokracie. Tato demokracie může být také klíčem k upevnění vztahu mezi vládoucí složkou a občanskou společností, hlavně díky tomu, že se lidé přímo účastní na rozhodování o některých zákonech. Díky institutům polopřímé demokracie je aplikace zákonů jednodušší a rychlejší, protože občané s nimi sami souhlasili.

Švýcarský politický systém díky svým specifickým rysům patří mezi nejstabilnější systémy v Evropě.

¹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 235.

² TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 19.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem práce je zhodnocení švýcarského politického systému. Vyhodnotit pozitiva a negativa švýcarského politického systému na základě analýzy jeho historické geneze ve vztahu k evropským státům.

V práci je použita komparativní a analytická metoda celého politického systému Švýcarské federace. Na základě prostudovaných literárních a internetových zdrojů, práce vyhodnocuje švýcarský politický systém a snaží se najít pozitiva a negativa tohoto modelu.

První kapitola bakalářské práce popisuje politický systém obecně, respektive co si pod tímto pojmem představit a co vše pojem zahrnuje. Druhá kapitola bude na základě analytické metody popisovat historickou genezi systému Švýcarska od 13. století a jeho pozdější vývoj až do současnosti. Zabývá se vznikem švýcarského spříseženství, skládajícího se na počátku pouze ze tří kantonů a jeho pozdějším rozšiřováním. V této kapitole jsou také popsány hlavní mezníky ve vývoji Švýcarska a konec této kapitoly je věnován švýcarské neutralitě a postavení Švýcarska na mezinárodní scéně. Právě zmiňovaná neutralita dělá tento stát specifickým a stabilním v porovnání s jinými evropskými národy.

Dále se práce podrobně zaměřuje na popis švýcarského politického systému, který slouží pro pozdější komparaci kladů a záporů tohoto modelu. Nejprve analyzuje ústavní rámec Švýcarska, kde jsou popsány specifické rysy švýcarského politického systému. Následující podkapitoly se věnují analýze moci zákonodárné výkonné a soudní, kde můžeme zaznamenat rozdíly švýcarského politického systému a jiných systémů Evropy, čemuž se práce závěrem bude věnovat. Práce neopomíná také administrativně správní členění, kde je vysvětlen a popsán jak systém federální, tak kantonální, respektive jaká práva a povinnosti mají v mnoha věcech samostatné kantony a jaké pravomoci náleží pouze federální vládě. Poslední témata této kapitoly jsou volební a stranický systém, kde na základě analytické metody práce vysvětlí hlavní mechanismy volebního systému a dále stručně popíše politické strany Švýcarska.

V závěrečné kapitole bude použita komparativní metoda pro srovnání Švýcarského politického systému se systémem České republiky. Srovnání s Českou republikou je zajímavé v tom, že se dozvíme, čím se liší náš politický systém od jiných evropských států a v jakých bodech máme případné nedostatky.

Práce na základě komparativní metody porovná politický systém Švýcarska a České republiky. V kapitole bude popsána struktura vlád jednotlivých zemí a jejich příslušné kompetence, což poslouží pro přesnější porovnání obou zemí, a na základě této komparace ke zhodnocení Švýcarského politického systému, jeho kladů a záporů.

2 Charakteristika politického systému obecně

Pojem „politický systém“ se v praxi i teorii objevuje stále častěji v různých oblastech. Obsah tohoto pojmu v sobě nese nejen to, jak funguje společenské rozvrstvení a jeho odraz v politickém zastoupení v určité zemi, či jak pracují jednotlivé složky státu a jakou formou je prováděna dělba moci, nýbrž i na to, v jakém produktivním a kontra-aktivním vztahu stojí oba zmíněné subjekty: stát a společnost. Také to, v jaké míře, s jakým praktickým úspěchem přebírá stát politické impulsy z jednotlivých částí společnosti a v jaké míře a s jakým úspěchem na tyto impulsy stát odpovídá, či jak řeší konfliktní politické situace.³ Podle Lehmbucha⁴ definice zní: Politický systém je vzájemný vztah mezi ovládanými a vládoucími a stupeň jejich identity.

„Politický systém je možno charakterizovat také jako souhrn vztahů, které se vytvořily v oblasti politiky mezi státními orgány, politickými organizacemi a institucemi, ostatními zájmovými organizacemi, skupinami nátlaku, přičemž některé složky mají eufunkční úlohu tj. systém udržovat, zdokonalovat a vylepšovat, jiné disfunkční úlohu, tedy úlohu systém narušovat, oslabovat a měnit“.⁵

Pojem „politický systém“ v sobě zahrnuje:⁶

- a) V jakém stavu se daná společnost nachází, jaká je její struktura, síla a vliv jejích významných částí. Dalším ukazatelem je materiální život společnosti a z něj vyplývající zájmy, myšlení, politická kritika a podobně. Dále také kulturní vyspělost dané společnosti a její působení na politické myšlení a chování jednotlivých společenských tříd a politických sil.
- b) Soustavu státní moci, tj. ústavní zásady, právní řád, efektivnost práce státních orgánů a vztahy mezi legislativou a exekutivou, dále i stupeň nezávislosti justice a podobně.
- c) Stav průmyslové a vůbec hospodářské situace na daném území, do jaké míry je vyspělá a jaké jsou možnosti dalšího vývoje. Kromě toho obsahuje druh a efektivitu existujícího hospodářského systému a jeho vliv, resp. vliv hospodářských problémů na politickou situaci země.

³ MÜLLER, A. *Úvod do vědy o politice*. Praha, 1991, s. 57-58.

⁴ LEHMBRUCH, G. *Einführung in die Politikwissenschaft*, Stuttgart, 1968 podle MÜLLER, A. *Úvod do vědy o politice*. Praha, 1991, s. 58.

⁵ ŠKALOUD, J. *Úvod do politologie*. Bratislava, 1969, s. 80.

⁶ MÜLLER, A. *Úvod do vědy o politice*. Praha, 1991, s. 58-59.

3 Historický vývoj politického systému Švýcarska od 13. století

Vznik Švýcarska

„Švýcarsko je nejdéle existujícím státem na republikánské bázi, ohlédneme-li od San Marina a Andory. Státotvorný proces Švýcarské konfederace probíhal na rozdíl od jiných zemí zdola nahoru, protože na území kantonů neexistovala trvale přímá absolutistická centrální moc. Švýcarsko neprodělalo klasickou demokratickou revoluci jako Francie, Nizozemí nebo Velká Británie s doprovodnou parlamentarizací, bojem o volební právo a postupným rozšiřováním participace lidu na státních záležitostech“.⁷

Základy švýcarské konfederace klademe už do 13. století. V roce 1291 vznikl tzv. Věčný spolek skládající se ze tří kantonů – Uri, Schwyz a Unterwalden. Dával základ švýcarskému spříseženství, které mělo velký význam pro středověkou Evropu, která stála proti habsburskému expanzivnímu nebezpečí.⁸

V průběhu 14. až 16. století se připojily další kantony: Zürich, Glarus, Bern a Zug. V další fázi mezi lety 1481-1513 následovaly Freiburg, Solothurn, Schaffhausen a Basel. Tyto kantony dodržovaly správní a územní kontinuitu, která prošla řadou změn vlivem vzniku nových aglomerací, příchodu cizinců a vnějších vlivů. To má však velký význam pro posilování identity všech kantonů. Švýcaři jsou a cítí se v první řadě jako občané své obce a kantonu, až druhořadé je pro ně být občanem spolku. Tato lokální identita se pak promítá přímo do švýcarského politického systému a je jeho nedílnou součástí.⁹

Ústavní základ spříseženstva tvořily tři charty:¹⁰

- Tzv. Pfaffenbrief z roku 1370 – tato charta zakazovala soukromé války a na jejím základě byli duchovní podřízeni domácím soudům.
- Vojenský řád z roku 1393 tzv. Sempacherbrief.

⁷ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 234.

⁸ ADAMOVIČ, K. *K historii evropského federalismu*. Praha, 1997, s. 33.

⁹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 234.

¹⁰ ADAMOVIČ, K. *K historii evropského federalismu*. Praha, 1997, s. 33.

- Stanser Verkommnis z roku 1481 – to bylo mírové ujednání mezi členskými kantony.

Mezník ve vývoji Švýcarska

Důležitý historický mezník pro vývoj Švýcarska znamenal Vestfálský mír, v jehož závěrech z roku 1648 je spolek kantonů zmíněn jako samostatný stát. Struktura nezávislých kantonů existovala až do obsazení francouzskými vojsky roku 1798, kdy Francie vytvořila svou tzv. Helvetskou republiku a Francouzi vytvořená ústava nesla výrazné centralistické rysy, které nebyly v souladu s dosavadním, svobodným vývojem konfederace kantonů. Návrat k předchozí resp. decentralizované struktuře společenství nastal až Vídeňským kongresem v roce 1815, kdy konfederace byla znovu nezávislá a získala jistotu neutrality ze strany evropských mocností.¹¹

Občanská válka – 1847

I přesto, že se vznik Švýcarska datuje od 13. století, základy dnešní podoby švýcarského demokratického politického systému byly položeny až po občanské válce mezi konzervativními (katolickými) a liberálními (protestantskými) kantony v roce 1847 a událostech jí provázejících.¹² Po porážce konzervativců, prosadili liberálové v roce 1848 první federální ústavu, která představuje kompromis mezi liberály a konzervativci. Ratifikace nové ústavy se však zdála být velmi obtížná. V některých kantonech proběhla bez problémů, v jiných se konalo lidové hlasování. Devět z dvaceti pěti kantonů bylo proti ústavě celými 96 procenty. Například v kantonu Lucern, byla ústava přijata jen díky tomu, že mezi její příznivce se počítaly také osoby, které nemají hlasovací právo. I přes tuto opozici byla ústava na podzim roku 1848 přijata.¹³

Specifické postavení Švýcarska v mezinárodním systému resp. jeho neutralita

Jen krátce po svém vzniku, bylo Švýcarsko v nebezpečí. Rakousko se chtělo konfederace zmocnit pomocí válečného tažení pod vedením krále Leopolda, avšak to skončilo jeho porážkou. Vlastně celá léta bylo území Švýcarska v ohrožení, především

¹¹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 234-235.

¹² STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 325.

¹³ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 2-3.

díky jeho klíčovému postavení mezi Rakouskem, Itálií, Německem a Francií. Švýcaři však válkám unikli a ukázali se jako udatní vojáci. Otázka soužití Švýcarska s jeho sousedy byla vyřešena až vznikem jeho neutrality.¹⁴

Neutralita je jedním z typických rysů Švýcarska, charakterizujících jeho politický systém. V dnešním světě lze považovat jen málo států za neutrální. V Evropě jsou jimi pouze Rakousko, Finsko, Irsko, Lichtenštejnsko, Švédsko a Švýcarsko. Švýcarská neutralita je však nejvíce trvalá. Historici, jako je Paul Schweizer a Edgar Bonjour se domnívají, že kořeny švýcarské neutrality sahají už do roku 1515, kdy švýcarská armáda prohrála v boji s Francií v bitvě u Marignana. Novější výzkumné práce však tuto dlouholetou tradici neutrality vyvracejí s tím, že počátek principu neutrality sahá až do roku 1815, kdy na Vídeňském kongresu byla ustavena věčná neutralita státu. Od roku 1815 je tedy neutralita nosný kámen švýcarské zahraniční politiky. Neutralita už od počátků své působnosti nepředstavovala cíl sám o sobě, ale byla považována za prostředek, díky němuž má být dosaženo jednak nezávislosti Švýcarska před vnějšími hrozbami a dále udržení vnitřní jednoty.¹⁵ A právě díky své neutralitě se nezúčastnilo první ani druhé světové války a tento poklidný vnitřní i zahraničně-politický vývoj přispěl k hospodářskému zdaru a udržení vysoké životní úrovně v zemi.¹⁶

V roce 1992 projevila švýcarská spolková vláda iniciativu ohledně vstupu do Evropské unie, ale bez podpory parlamentu a voličů. Příčinou byl strach ze ztráty tradiční švýcarské neutrality, omezení suverenity a politických práv.¹⁷ Švýcarsko tedy odmítlo vstup do sjednocené Evropy, díky němuž by se ideál švýcarské neutrality stal bezpředmětným, a přistoupilo pouze k bilaterálním smlouvám s Unií.¹⁸

I přes svůj velký význam nebyl však princip neutrality uznán v ústavě. Návrh na zahrnutí principu do ústavy spolkové země byl zamítnut s odůvodněním, že neutralita byla pouze prostředkem k zajištění švýcarské nezávislosti. Proto tedy princip neutrality byl a stále je především strategický nástroj a ne přímo definovaný ústavní princip. Obsah neutrality můžeme rozdělit do dvou kategorií: neutralita práva a neutralita politi-

¹⁴ *České vlastenecké stránky. Právě nutná neutralita* [online]. 2000 [cit. 2011-10-21]. Dostupný z WWW: <http://www.svedomi.cz/svedomi/2008/kob_08_prave_nutna_neutralita.htm>.

¹⁵ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 18.

¹⁶ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 235.

¹⁷ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice, 2007, s. 108.

¹⁸ GONĚC, V. *Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“*. *Dějiny rozšiřování evropských společností/Evropská unie 1950-2002*. Brno, 2002, s. 252.

ky. Neutralita práva fungovala po celé 19. století jako zvykové právo a v roce 1907 byla kodifikována v Haagských úmluvách. Kromě Haagských úmluv existují i další smlouvy, které obsahují ustanovení vztahující se na neutrální státy.¹⁹ „Po 2. světové válce, v níž 50% obětí tvořily civilní osoby a byla doprovázena mimořádnými zločiny Německa a Japonska, byly roku 1949 na Diplomatické konferenci v Ženevě nově formulovány čtyři Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů“.²⁰

Tradice neutrality splnila ve Švýcarsku čtyři hlavní funkce. Jako první funkci můžeme označit podporu vnitřní politické soudržnosti v multikulturním a národním kontextu. Dále funkce nezávislosti, která vládě umožňuje vést relativně nezávislou zahraniční a bezpečnostní politiku. Následující je funkce obchodní, díky které si Švýcarsko udržuje obchodní vztahy během dob války. Funkce rovnováhy pak představuje politickou stabilitu Švýcarska v Evropě a chránila alpské přechody tvořící tzv. nárazníkové pásmo (spolu s neutrálním Rakouskem) mezi bloky v době studené války.²¹

¹⁹ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 19.

²⁰ *Oficiální stránky Českého červeného kříže* [online]. 2005 [cit. 2011-10-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp/konvence.htm#A2>>.

²¹ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 23.

4 Charakteristika politického systému Švýcarska – hlavní rysy

4.1 Ústavní rámeček

„Švýcarská ústava byla přijata v roce 1999 a z hlediska struktury a vzájemných vztahů orgánů exekutivy a legislativy nedošlo k žádné výrazné změně. Můžeme říci, že švýcarský politický systém je polopřímou demokracií, tedy jediný zástupce tohoto modelu na světě. Instituty přímé demokracie mají suverénní moc, resp. lid může prostřednictvím nástrojů přímé demokracie ovlivnit rozhodnutí exekutivy“.²²

Základním nosným kamenem spolkového uspořádání je federalismus²³ (Federalismus je státní zřízení, kde existuje jeden stát, skládající se z několika částí. V případě Švýcarska hovoříme o kantonech. Pro všechny státy federace platí rovnoprávnost, která je většinou garantována ústavou nebo smluvně. Státní moc je ve federaci rozdělena mezi federální orgány a orgány členských států.)²⁴

Federální resp. Spolkové shromáždění Švýcarska vykonává, s výhradou práv lidu a kantonů, nejvyšší moc ve federální vládě. Skládá se ze dvou komor, kterými jsou Národní rada a Senát. Národní rada je složena ze dvou set poslanců, kteří jsou voleni v přímých volbách a mají poměrné zastoupení. Senát je složen ze čtyřiceti šesti poslanců, přičemž kantony Obwalden, Nidwalden, Basel – Stadt, Basel – Landschaft, Appenzell Ausserrhoden, Appenzell Innerrhoden volí jednoho poslance nebo jeho zástupce a ostatní kantony volí poslance dva.²⁵ Spolkové shromáždění obou komor parlamentu zasedá v době volby Spolkové rady (vlády). Spolková rada je volena nepřímou, a její členové nemusí mít poslanecký mandát, ale jejich povinností je mít pasivní volební právo. Vedle výkonu zákonodárné funkce volí Spolkové shromáždění také soudce Spolkového soudu a kancléře, který vede úřad vlády a generály armády švýcarské konfederace. Parlament slouží především jako instituce, která se zabývá konkrétními problémy. Od-

²² STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 326.

²³ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 235.

²⁴ *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 2003 [cit. 2011-11-21]. Dostupný z WWW: <<http://plato.stanford.edu/entries/federalism/>>.

²⁵ *Osobní stránky Lady Šušlíkové, Oficiální text Švýcarské ústavy* [online]. 2009 [cit. 2011-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://suslikova.osoba.cz/file/13292569>>.

borná poslanecká práce a diskuse probíhá ve výborech.²⁶ Každá Rada si zřídí výbory ze svých členů.²⁷

Obě komory parlamentu mohou využít parlamentní iniciativy, která umožňuje navrhnout zákony a ústavní změny bez účasti vlády. Každý kanton, frakce a parlamentní výbor mají právo předkládat podněty do parlamentu. Hrají tedy důležitou roli při přípravě parlamentních iniciativ.²⁸

Spolkové shromáždění se podílí na utváření zahraniční politiky a dohlíží na dodržování vztahů se zahraničím. Dále schvaluje mezinárodní smlouvy s výjimkou smluv, za jejichž uzavření nese odpovědnost Spolková rada. Mezi další kompetence Spolkového shromáždění řadíme dohled nad Spolkovou radou, Spolkovou správou a Spolkovými soudy.²⁹

Nejvyšším výkonným orgánem Švýcarské konfederace je Spolková rada a je tvořena sedmi členy. Rada je od roku 1959 sestavována na základě tzv. magické formule (viz níže), což je vláda velké koalice.³⁰ Každý člen (ministr) Spolkové rady spravuje jeden ze sedmi vládních úřadů. Jedná se o úřady:³¹

- ✓ Zahraničních věcí
- ✓ Vnitra
- ✓ Justice a policie
- ✓ Obrany, ochrany obyvatelstva a sportu
- ✓ Financí
- ✓ Národního hospodářství
- ✓ Životního prostředí, dopravy a energetiky

Členové Spolkové rady jsou voleni Spolkovým shromážděním po každých volbách do Národní rady, tedy na funkční období čtyř let. O každém členovi vlády se hlasuje samostatně a je zvolen ten, kdo získal absolutní většinu hlasů. Ve Švýcarsku ne-

²⁶ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 239.

²⁷ *Osobní stránky Lady Šušlíkové, Oficiální text Švýcarské ústavy* [online]. 2009 [cit. 2011-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://suslikova.osoba.cz/file/13292569>>.

²⁸ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 239.

²⁹ *Osobní stránky Lady Šušlíkové, Oficiální text Švýcarské ústavy* [online]. 2009 [cit. 2011-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://suslikova.osoba.cz/file/13292569>>.

³⁰ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 326.

³¹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 237.

xistuje vyslovení nedůvěry vládě a jejím ministrům. Spolková rada hlasuje prostou většinou a za svá rozhodnutí zodpovídá jako celek. Vláda koordinuje činnost státu a měla by přijmout opatření k zajištění vnější bezpečnosti, nezávislosti a neutrality Švýcarska.³²

Spolková vláda plní úkoly, které jí ukládá Spolková ústava. Co se týče kantonálních pravomocí, má každý kanton vlastní ústavu a vlastní soubor lidských práv. Tedy samostatně si definují funkce jak politických, správních, tak i soudních orgánů. Mají však povinnost získat federální záruku nad jejich ústavami resp. je nutné schválení Spolkovým shromážděním nebo Spolkovou radou.³³

Spolkový soud je nejvyšším soudním orgánem Švýcarska. Řeší spory mezi federací a kantony, ale zákonem mu mohou být stanoveny další povinnosti. Spolkový soud je nejvyšším odvolacím orgánem v civilních, trestních a správních záležitostech. Je zastupován 30 soudci, přičemž každý z nich má svého zástupce. Soudci jsou voleni na funkční období šesti let Spolkovým shromážděním.³⁴

„Soudnictví ve Švýcarsku odpovídá federálnímu uspořádání země. Civilní a správní soudní spory a případy z oblasti trestního práva řeší v první instanci obvodní soudy, odvolací instancí jsou kantonální soudy a Spolkový soud. Soudci obvodních soudů jsou voleni buď přímo lidem, nebo jmenováni místní vládou. Soudci kantonálních soudů jsou voleni kantonálním parlamentem nebo jmenováni kantonální vládou.“³⁵

³² *Osobní stránky Lady Šušlíkové, Oficiální text Švýcarské ústavy* [online]. 2009 [cit. 2011-11-18]. Dostupný z WWW: < <http://suslikova.osoba.cz/file/13292569>>.

³³ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 36-37.

³⁴ *Osobní stránky Lady Šušlíkové, Oficiální text Švýcarské ústavy* [online]. 2009 [cit. 2011-11-21]. Dostupný z WWW: < <http://suslikova.osoba.cz/file/13292569>>.

³⁵ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 248.

4.2 Výkonná moc

4.2.1 Spolková rada

Spolková rada Švýcarska se skládá ze sedmi členů, kteří jsou voleni Spolkovým shromážděním na dobu 4 let.³⁶ V čele spolkové rady stojí spolkový prezident, který je volen spojeným spolkovým shromážděním z členů rady na dobu jednoho roku.³⁷ Ve Švýcarsku neexistuje samostatná funkce státního prezidenta, není formální hlavou státu ani ministerským předsedou. Zůstává tedy pouze jedním ze sedmi členů Spolkové rady.

³⁸Každý člen vlády má za úkol spravovat jeden ze sedmi vládních úřadů:³⁹

- ✓ Oddělení pro záležitosti zahraniční politiky, diplomatických a konzulárních misí v zahraničí, mír, bezpečnost, vztahy s Evropskou unií a jinými mezinárodními organizacemi, rozvojovou spolupráci a humanitní pomoc.
- ✓ Oddělení pro federální finance a bankovní dohled.
- ✓ Oddělení hospodářství pro zahraniční obchod, průmysl, zaměstnanost, zemědělství a ekonomiku.
- ✓ Dopravní, energetické oddělení, oddělení pro životní prostředí.
- ✓ Oddělení pro vnitřní záležitosti.
- ✓ Oddělení pro spravedlnost, policejní oddělení.
- ✓ Oddělení pro ochranu a obranu obyvatel.

Spolková rada je sestavována od roku 1959 na základě tzv. magické formule. To znamená, že v sedmičlenné federální vládě, je zastoupení reprezentantů různých směrů švýcarské společnosti. Podle magické formule tedy ve Spolkové radě zasedali dva zástupci křesťanských demokratů, dva liberální a dva sociální demokraté. Sedmé křeslo bylo vyhrazeno pro zástupce lidové strany. Toto rozložení se změnilo v roce 2003.⁴⁰ Po volbách v roce 2003 byl jeden ze dvou zástupců křesťanských demokratů nahrazen příslušníkem Švýcarské lidové strany. Tato změna ve složení Spolkové rady nezměnila

³⁶ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 326-327.

³⁷ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 27.

³⁸ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 238.

³⁹ SIGG, O. *Die politische Schweiz*. Zürich, 1996, s. 33.

⁴⁰ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 326-327.

kolektivní charakter švýcarské vlády. Také je vyžadováno, aby alespoň dva členové „magické formule“ zastupovali jazykové menšiny.⁴¹

Švýcarský vládní systém je charakterizován dvěma ústavními principy. Zásada zákazu hierarchie a odpovědnosti. Zásada zákazu hierarchie znamená, že každý člen Spolkové rady musí disponovat stejnou silou, s výjimkou prezidenta federace (předsedy rady), který má přidělenou reprezentativní a ceremoniální funkci. Předsednictví každoročně rotuje mezi členy Spolkové rady. Druhá zásada, zásada odpovědnosti znamená, že Spolková rada je nezávislá na Spolkovém shromáždění. Tím je pouze volena, tedy jakmile je Spolková rada zvolena, přestává být závislá na Parlamentu.⁴²

„Při sestavování Spolkové rady platí ještě další nepsané zvyklosti, podle nichž například musejí být rovnoměrně zastoupeny jednotlivé národnosti Švýcarska a přihlíží se podstatným způsobem i ke složení vlády podle jednotlivých kantonů. Tato složitá síť podmínek, kterou musejí členové švýcarské vlády splňovat, pak v praxi vede k tomu, že existuje poměrně silná personální kontinuita tohoto orgánu (není zkrátka jednoduché vybrat nové lidi tak, aby odpovídali všem požadavkům). Význam jednotlivých podmínek se ovšem proměňuje. Zatímco otázka vyvážené náboženské příslušnosti jednotlivých členů již nehraje zásadní roli, od zavedení volebního práva pro ženy na spolkové úrovni hraje podstatnou roli otázka zastoupení žen v radě.“⁴³

Spolková rada rozhoduje na základě principu kolegiality. To znamená, že vnitřní hlasovací vztahy nepronikají na veřejnost a rozhodnutí, která se jednou odsouhlasí, musí navenek prosazovat každý člen Spolkové rady.⁴⁴

4.2.2 Budoucnost švýcarského systému vlády

Švýcarský systém vlády je obzvláště robustní a stabilní mezi moderními, demokratickými společnostmi. Navzdory jeho proslulé stabilitě je ale novější vývoj systému pod velkým tlakem a jeho účinnost je mnohými zpochybňována. Například federální shromáždění zůstává slabým článkem, jak z hlediska zdrojů, tak i z hlediska jeho celko-

⁴¹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 238.

⁴² TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 42-43.

⁴³ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 327.

⁴⁴ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 27.

vé pozice v rámci politického procesu. V nedávné minulosti zaznamenalo federální shromáždění jen lehké reformy, zejména strukturální přeměnu parlamentních výborů. Dopady těchto změn byly však nepatrné, takže naléhavé problémy spojené s nedostatkem zdrojů a profesionalitou zůstaly nevyřešené. Tentýž problém se ukazuje i u spolkové rady, kde je zpochybňována účinnost v řešení dopadů internacionalizace a především evropeizace, s důrazem na pracovní přetížení federální rady, její výsledný posun výkonu na administrativní scéně a její nedostatek jasné politické vize. Kromě těchto kritických bodů je dále zpochybňována efektivnost federální rady a obou komor parlamentu právě díky jejich velmi krátkému předsednictví. Například předsedové parlamentu a vlády mají potíže při navazování osobních kontaktů na mezinárodní úrovni, protože jejich doba v kanceláři je příliš krátká. Byly zde pokusy o vytvoření moderní a efektivnější formy vlády, například zvýšením počtu členů federální rady nebo rozšířením možností a mandátu předsednictví vlády, to však selhalo. Mezi všemi politickými subjekty, úroveň důvěry v parlament a vládu poklesla nejvíce v roce 1990. Rostoucí nedůvěra v parlament a vládu se neobjevuje pouze u Švýcarska, ale týká se všech evropských demokracií. Údaje z průzkumu provedeného v roce 1999 ukazují, že pouze 50 procent populace má tendenci věřit federální radě, federální správě, a v případě federálního shromáždění toto číslo klesá na 43 procent. Nicméně v roce 1999 byla situace ve Švýcarsku lepší než ve většině členských států Evropské unie, co se týče důvěry ve vládu. Švýcarsko bylo na pátém místě v tomto srovnání. Důvěra ve švýcarský parlament je však nižší než ve většině členských zemí Evropské unie. Tyto nedostatky nejsou nové, ale byly zaznamenány v průběhu desetiletí od nesčetných odborníků. Navíc politická vůle ke změně situace není zatím dostatečně silná. Hlavním rizikem švýcarského vývoje je nedostatek jasné politické vize, které je navíc stále těžší dosáhnout vzhledem k rostoucí polarizaci ve švýcarské politice. V době globalizace, internacionalizace a evropeizace, může se tento stav stát jedním z nejpálčivějších problémů, kterým federální stát čelí.⁴⁵

⁴⁵ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 67-68.

4.3 Zákonodárná moc

4.3.1 Spolkové shromáždění (Spolkový parlament)

Nejvyšší moc ve Švýcarsku je vykonávána spolkovým shromážděním neboli parlamentem, který má stejně jako v jiných demokratických zemích dvě části – Národní radu, která má 200 členů a je volena na základě poměrného volebního systému a Stavovskou radu, díky níž působí kantony přímo na spolkovou legislativu.⁴⁶ Každý z 20 kantonů je zastupován dvěma členy bez ohledu na velikost kantonu. Zbylé polokantony jsou zastupovány pouze jedním členem. Poslanci do Stavovské rady jsou voleni podle volebního práva kantonů, které je většinové.⁴⁷ Ve švýcarské exekutivě jsou obě rady rovnoprávné, ale radí se a usnášejí odděleně. Pro usnesení Spolkového shromáždění je však zapotřebí souhlas obou komor. Při rozdílných názorech se tedy problematika a neodsouhlasená záležitost vrací k té radě, která se jí zabývala jako první. Ta se o předloze zákona znovu poradí a přihlíží ke stanoviskům druhé rady. Pokud ani tak není dosaženo shody, je ustavena jednotčí konference. V situaci, kdy ani podruhé návrh neprojde oběma radami, záležitost se odloží z parlamentního jednání, neboť návrh ještě není k vyřízení zralý.⁴⁸

Spolkové shromáždění obou komor parlamentu zasedá společně při volbě Spolkové rady. Spolková rada je volena nepřímou a její členové nemusí mít poslanecký mandát, musí však mít pasivní volební právo. Spolkové shromáždění volí také soudce spolkového soudu, dále kancléře, který vede úřad vlády a generály armády švýcarské konfederace. Spolkové shromáždění také kontroluje vládu a spolkovou správu a schvaluje rozpočet.⁴⁹

Členové Spolkového shromáždění vykonávají svou činnost pouze jako vedlejší zaměstnání a jsou odměňováni podle pevného tarifu. Je to takzvaný miliční systém. Tento systém se odlišuje od mnoha jiných států, v nichž převládají poslanci z povolání. Výhody miličního systému jsou však značné. Poslanec parlamentu se nestává tak snadno úředníkem z povolání a proto tak často neprosazuje hlavně své zájmy nebo zájmy

⁴⁶ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 23.

⁴⁷ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 240.

⁴⁸ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 23.

⁴⁹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 239.

zájmy své strany. Poslanec, který totiž neopustil své zaměstnání, a parlamentní funkci vykonává pouze jako vedlejší činnost, má blíže k občanům, neboť jejich potřeby a problémy zná z vlastní zkušenosti. S tím také souvisí okolnost, že do spolkového shromáždění postupují převážně politici, kteří se osvědčili jak na obecní tak na kantonnální úrovni. Tento systém má také velkou výhodu v tom, že poslanci mohou do porad parlamentu vnášet znalosti a zkušenosti získané v civilní pracovní činnosti.⁵⁰ V parlamentu je tedy zastoupení různých profesí, jako například advokáti, podnikatelé, lékaři, univerzitní profesori ale i zemědělci.⁵¹

O organizaci parlamentní práce se stará generální sekretariát spolkového shromáždění. Pracovníci sekretariátu se starají o vyřizování písemností, protokolování a překlad debat. Také nesou odpovědnost za dokumentaci a organizaci komisí. Rozhodující přípravy v radách se konají prostřednictvím komisí.⁵²

Politické směry uvnitř parlamentu tvoří takzvané frakce, které připravují záležitosti rad, sestavují návrhy pro volby a určují zástupce do stálých komisí. K tomu, aby byla vytvořena frakce, je potřeba 5 členů v národní radě a 3 členů v radě stavovské.⁵³

Činnost Spolkového shromáždění⁵⁴

- ✓ „Parlament zasedá pravidelně čtyřikrát do roka po dobu tří týdnů. Výjimečně jsou svolávána i mimořádná zasedání. Parlamentní zasedání jsou přístupná veřejnosti, k čemuž slouží tribuny.
- ✓ Při volbě spolkových radů (=federálních ministrů) a spolkových soudců a při některých jiných záležitostech zasedají obě rady společně ve „spojeném spolkovém shromáždění“. V tomto případě řídí zasedání předseda národní rady.
- ✓ Člen parlamentu se nemusí radit jen o vládních předlohách zákonů a rozhodovat o nich, ale může být sám aktivní a uplatnit svůj vliv. Slouží mu k tomu několik parlamentních prostředků: parlamentní iniciativa, návrh parlamentu, interpelace, jednoduchý dotaz a hodina dotazů.

⁵⁰ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 24.

⁵¹ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 71.

⁵² UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 24.

⁵³ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 239.

⁵⁴ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 24-25.

- ✓ Parlamentní iniciativou rozumíme to, že každý národní či stavovský rada může podat parlamentní návrh. Na rozdíl od lidové iniciativy může být tímto návrhem požadována jak změna ústavy, tak změna spolkových zákonů nebo podobných ustanovení. Po schválení změny nebo vydání nového zákona platí nadále možnost fakultativního nebo obligatorního referenda.
- ✓ Prostřednictvím návrhu parlamentu může člen národní nebo stavovské rady požadovat od vlády, aby vypracovala zákon nebo učinila určitá opatření. Pokud obě rady s návrhem souhlasí, musí spolková rada tento úkol provést.
- ✓ Prostřednictvím postulátu může národní nebo stavovský rada od spolkové rady požadovat, aby přezkoumala, zda má být předložen zákon, nebo usnesení, nebo má být učiněno opatření. Pokud národní rada, případně stavovská rada s postulátem souhlasí, musí spolková rada výsledek přezkoumání předložit ve zprávě.
- ✓ Prostřednictvím interpelace může každý národní nebo stavovský rada požadovat od spolkové rady ústní nebo písemnou informaci o důležitých událostech a problémech.
- ✓ Jednoduchým dotazem může každý národní nebo stavovský rada požadovat od spolkové rady informaci o záležitostech konfederace. Do příštího zasedání pak dostane písemnou odpověď. Na rozdíl od iniciativ, návrhů, postulátu a interpelací se o jednoduchých dotazech ve sněmovně nejedná.
- ✓ Dvakrát během zasedání se v národní radě koná takzvaná hodina dotazů na projednání aktuálních problémů. Každý národní rada může písemně předložit krátký dotaz, na který dostane v příštím zasedacím týdnu od spolkové vlády ústní odpověď. Tazatel má právo položit ještě dodatečné otázky ke svému písemnému dotazu, které jsou pak ihned zodpovězeny.

Švýcarský parlament je veřejností stále více zpochybňován a většina pozorovatelů dochází k názoru, že švýcarská legislativa je velmi slabá. Tento problém je často zdůvodňován tím, že poslanci vykonávají svá povolání a nemohou parlamentní činnosti věnovat většinu svého času. V nedávné studii se ukázalo, že mezi členskými zeměmi organizace pro hospodářskou spolupráci, má švýcarský parlament druhou nejnižší hod-

notu indexu parlamentní profesionality. Tato studie také odhalila, že fungování švýcarského parlamentu je levné a roční náklady za švýcarský parlament jsou nejnižší mezi zeměmi organizace pro hospodářskou spolupráci. Švýcarský parlament bychom proto mohli charakterizovat jako „poloprofesionální“. Příčinou je jak strukturální slabost parlamentu, tak čas strávený parlamentní prací, který zabere každému poslanci přibližně polovinu roku, včetně přípravných prací, zasedání komisí apod.⁵⁵

4.3.2 Zákonodárny proces

Hlavním znakem švýcarského politického systému je rozhodovací proces fungující na principu tzv. konsensuální demokracie (konsenzus je způsob rozhodování, při kterém je projednávaný návrh schválen jednohlasně, na základě shody všech zúčastněných stran. Smyslem konsenzu je najít nejlepší řešení a zároveň získat nejvyšší možnou podporu všech zúčastněných stran. Dosažení konsenzu většinou vyžaduje zodpovědný přístup a také ochotu ke kompromisu).⁵⁶

„Švýcarsko je jediným státem, kde lid na spolkové úrovni s konečnou platností určuje důležitá rozhodnutí včetně otázek zahraniční a bezpečnostní politiky. Ve Švýcarsku existuje na rozdíl od jiných demokracií řada faktorů, které prodlužují legislativní proces. Vertikální rozdělení moci na rovinách od spolku až po obce je podporováno federální strukturou. Horizontální rozložení mocenské struktury stanovují neformální proporční pravidla. Zásada proporce podle národnostního a politického klíče se ve Švýcarsku netýká pouze vládní roviny, ale také všech důležitých úřadů v zemi. Díky federalismu, institutu referenda a proporčním pravidlům je významná už přípravná fáze zákona, která předchází vlastnímu jednání o předloze.“⁵⁷

„Legislativní proces začíná iniciováním zákona. Kromě vlády může dát impuls k legislativnímu procesu přímo parlament a tak závazně pověřit vládu, aby se danou problematikou zabývala a připravila legislativní návrhy. Nejedná-li se pouze o obyčejný zákon, ale o ústavní změny, může iniciativa vycházet z lidu. Na přípravě zákona se po-

⁵⁵ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 70.

⁵⁶ *Slovník pojmů MBA* [online]. Praha, [cit. 2012-08-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.studiummba.cz/slovník-pojmu/konsensus/>>.

⁵⁷ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 246.

dílí v první řadě státní správa, která disponuje odborným zázemím. V předparlamentní fázi se vytvoří expertní komise na danou problematiku. Tím je nastartováno tzv. slyšení. K předloze se vyjadřují zástupci zájmových skupin, kterých se připravovaný zákon bude bezprostředně týkat. Slyšení ovlivňuje podobu změny politicky sporných bodů předlohy dříve, než se návrh dostane do parlamentu. Zástupci zájmových skupin a svazů, kteří jsou schopni proti zákonu vznést požadavek fakultativního referenda, uplatňují v tomto procesu svou mocenskou pozici. Vláda velmi často přistupuje na kompromisní formulaci předlohy právě proto, aby se vyvarovala fakultativního referenda. Každý návrh zákona musí získat souhlas obou rovnocenných komor parlamentu, Národní rady i Stavovské rady. Parlament může vládní návrh projednat nebo jej ihned zpočátku úplně zamítnout. Institut tzv. parlamentní iniciativy umožňuje zákonodárnému sboru také vypracovat vlastní předlohu bez zasahování Spolkové rady a administrativy do změny návrhu. Návrh je pro první čtení v Národní radě zpravidla přidělen jednomu a dvanácti stálých parlamentních výborů. Do parlamentní reformy v roce 1992 vznikaly výbory pouze *ad hoc* podle projednávaných odborných oblastí. Za účelem komunikace a spolupráce obou komor při projednávání zákona byla zřízena tzv. koordinační konference. Jedním z úkolů konference je i koordinace postupu při nesouladu obou komor ohledně návrhu zákona. Jestliže se obě komory neshodnou na hlasování o předloze, je zákon s konečnou platností odmítnut. Při schvalování státních smluv a ústavních změn následuje po parlamentní fázi obligatorní referendum. Každý obyčejný zákon může být navíc podroben fakultativnímu referendu.⁵⁸

Po závěrečném hlasování je znění zákona zveřejněno ve spolkovém úředním listu. Od této doby začíná pro předložení zákonů lhůta k vypsání referenda. V období devadesáti dní pak může osm kantonů nebo padesát tisíc občanů požádat, aby předloha zákona byla předložena k rozhodnutí lidu. Pokud byla předloha schválena lidovým hlasováním a nebylo zapotřebí iniciovat referendum, pak zpravidla stanoví Spolková rada, že zákon vstupuje v platnost. Všechny spolkové zákony a ustavení jsou vždy zveřejňovány ve sbírce švýcarských zákonů.⁵⁹

⁵⁸ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 247.

⁵⁹ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 28.

Zákonodárství v případě naléhavosti

„Zákonodárský proces vyžaduje mnoho času. I po schválení v radách je uvedení zákona v platnost někdy oddáleno referendem. Proto je článek ústavy opatřen tzv. naléhavým právem. Obě rady mohou v naléhavých případech uvést zákony v platnost ihned a odejmout je tak lidovému rozhodnutí. Uplatňování takového práva je však silně omezeno. Vyhlášení mimořádného stavu naléhavosti je totiž povoleno jen tehdy, když uvedení zákona v platnost nesnese žádný odklad. Naléhavé ustanovení má také omezenou dobu platnosti a musí být schváleno v každé radě většinou členů. Pokud naléhavá spolková ustanovení nemají podklad v ústavě, musí být v průběhu roku přijata lidem a kantony, jinak po roce pozbývají platnosti a nemohou být obnovena.“⁶⁰

4.3.3 Budoucnost Spolkového shromáždění

Parlamentní systém Švýcarska je veřejností stále více zpochybňován. Jeden z hlavních důvodů proč tomu tak je, je skutečnost, že se problémy, kterými se zástupci lidu musí zabývat, do značné míry rozrostly a to jednotliví poslanci mohou sotva zvládnout v celém rozsahu. Tomuto problému neprospívá ani skutečnost, že poslanci vykonávají svá povolání, takže činnosti v parlamentu nemohou věnovat tolik času a veškerou svou energii. Parlament se musí zabývat řadou detailních otázek, hlavně při legislativním procesu, při kterém se plénum radí o každém jednotlivém článku. Výhodu mají proto ti poslanci, kteří výkonu parlamentní činnosti mohou věnovat veškerý svůj čas. Proto se stále více diskutuje o parlamentní reformě, která by zavedla poslance z povolání. To by znamenalo plné nasazení členů parlamentu, což by parlament zbavilo zatěžující „detailní práce“ a tím mu umožnil výraznější vytyčování strategického směru i kontrolu vlády a správy. Dalším důvodem kritiky je skutečnost, že poslanci zastupují zájmy různých svazů nebo jiných hospodářských účastníků. Není proto jisté, zda rozlišnost jejich zájmů nebude působit na jejich rozhodování negativně. Stále se tedy nabízí požadavek, aby ten, kdo je členem parlamentu musel své zájmové závazky zveřejnit. Tato povinnost byla ustavena roku 1985. Tento návrh byl jediným, který byl schválen. Další požadavky nebyly přijaty, jako například návrh, aby se člen parlamentu nesměl

⁶⁰ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 29.

aktivně zúčastnit jednání, které se dotýká jeho zájmů. Stejně tak nebyla omezena možnost vykonávání více politických mandátů.⁶¹

4.3.4 Švýcarská přímá demokracie a její instituty

Švýcarský politický systém je kombinací přímé a reprezentativní demokracie. Přímá demokracie Švýcarska vychází z poměrně velké nezávislosti obcí, jednotlivých kantonů a také z federálního uspořádání země. Podstatou přímé demokracie je rozhodování o konkrétních otázkách prostřednictvím lidového hlasování oprávněných voličů. Instituty přímé demokracie tedy formují politický systém Švýcarska, protože občané mají díky nim stálý vliv na vypracovávání ústavy a možnost posouzení všech zákonů.⁶²

„Švýcarská spolková ústava z roku 1848 obsahovala pouze možnost částečné nebo úplné změny ústavy za předpokladu, že budou změny předloženy lidu v obligatorním referendu. Psané základy dalších institutů přímé demokracie na úrovni spolku byly položeny až po úplné ústavní revizi z roku 1874. Možnosti přímé účasti občanů na rozhodnutích jednotlivých kantonů a spolku byly prosazeny v 60. a 70. letech 19. století proti vůli vládnoucí Liberální strany. Proti liberálnímu chápání zastupitelské demokracie zformoval redaktor a teoretik Friedrich Albert Lang opoziční „Demokratické hnutí“, pod jehož tlakem se roku 1874 uskutečnila totální revize Spolkové ústavy, která dostala v základních rysech současnou podobu a zakotvila účinné nástroje lidového zákonodárství. Vedle obligatorního referenda, je významné fakultativní referendum a také lidová iniciativa. Všechna rozhodnutí potvrzená lidovým hlasováním jsou pro švýcarské spolkové orgány a úřady závazná“⁶³.

Obligatorní referendum

Tomuto lidovému hlasování podléhají změny ústavy. Úplná nebo částečná změna ústavy je možná také v případě, že o to požádá alespoň padesát tisíc občanů.⁶⁴ „Od roku 1921 pod toto referendum spadají i státní smlouvy zakotvující vstup Švýcar-

⁶¹ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 25-26.

⁶² KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. Praha, 2006, s. 152.

⁶³ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 241-242.

⁶⁴ KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. Praha, 2006, s. 153.

ska do mezinárodních organizací. V obligatorním referendu je odmítnuto pouze malé procento předloh, ale někdy jde o velmi důležité otázky. V roce 1986 odmítlo lidové hlasování vstup Švýcarska do Organizace spojených národů (OSN), v roce 1992 vstup do Evropského společenství, resp. Maastrichtskou smlouvu právě definované Evropské unie. Vstup do EU odmítli občané tříčtvrtinovou většinou opětovně v referendu 4. března 2001“.⁶⁵

Fakultativní referendum

Co se týče běžných zákonů, postačí referendum fakultativní, které lze uskutečnit na návrh nejméně padesáti tisíc občanů nebo osmi kantonů do sta dnů po vyhlášení zákona. Pokud je návrh na změnu spolkového zákona předložen lidovou iniciativou, musí parlament počkat na výsledek lidového hlasování.⁶⁶

„Fakultativní referendum umožňuje 50 000 občanům nebo osmi kantonům požadovat hlasování o právě vydaném zákonu, se kterým nesouhlasí. Toto referendum slouží jako negativní nástroj. Na sběr požadovaných 50 000 podpisů je však krátká lhůta sta dnů. Spolkové shromáždění má od úspěšného sběru podpisů a podání nesouhlasu se zákonem lhůtu jednoho roku na to, aby sporný zákon předložilo k hlasování lidu. Zákon se schvaluje absolutní většinou zúčastněných hlasujících. Instituty přímé demokracie ve Švýcarsku se vyznačují nízkým počtem potřebných podpisů. 50 000 podpisů pro fakultativní referendum odpovídá přibližně 1,1 % oprávněných voličů. Fakultativní referendum je základním prvkem, který podporuje konsensuální chování vlády. Přestože daný zákon úspěšně projde parlamentem, je vystaven potencionální revizi cestou fakultativního referenda. Impuls k referendu vychází zpravidla od zájmových svazů. Někdy se vytvoří nová organizovaná skupina právě za účelem iniciování referenda proti zákonu, který se přímo dotýká jejich zájmů. Předem organizované a finančně silné zájmové svazy mají větší šanci získat potřebné podpisy během dané lhůty. Sběr podpisů je spojen s vysokými transakčními náklady na straně těch, kteří chtějí zorganizovat referendum. Skupiny s kompaktními zájmy mohou vést cílenou informační kampaň a určovat směr diskuse, která vždy předchází hlasování. Na diskusi participují zástupci zájmových svazů, odbory, hospodářské svazy a církve. Ke každému hlasování tiskne stát informační brožuru pro veřejnost, což je švýcarské specifikum. Základním faktorem ovlivňují-

⁶⁵ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 242.

⁶⁶ KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. Praha, 2006, s. 153.

cím úspěch referenda je včasné formulování společného zájmu a nastartování podpisové akce, což vyžaduje relativně vysokou míru organizace. Příkladem početné, ale neorganizované skupiny, jsou spotřebitelé. V porovnání s nimi má na úspěch v referendu větší šanci průmyslové odvětví nebo sdružení zemědělců ohrožené daným zákonem. Skupiny s dobrým finančním zázemím a konkrétními zájmy jsou nejčastějšími iniciátory fakultativního referenda. Na to velice často upozorňují kritici přímé demokracie“.⁶⁷

Lidová iniciativa

Prostřednictvím lidové iniciativy může nejméně sto tisíc voličů požadovat úplnou nebo částečnou revizi ústavy. Skupina občanů (tzv. iniciační výbor), která iniciativu připravuje, předloží kantonálním radám k posouzení prvotní návrh. Pokud není tento návrh odsouhlasen, musí se ještě kvalifikovat v lidovém hlasování. Poté iniciační výbor shromáždí podpisy sta tisíců oprávněných voličů během lhůty osmnácti měsíců. Pokud se podpisová akce povede, tak se návrhem zabývá vláda a parlament. Spolkové shromáždění musí iniciativu projednat do tří let. Prostřednictvím této iniciativy mohou občané požadovat zrušení některých článků nebo formulovat jiné.⁶⁸

„Formou iniciativy mohou občané požadovat zrušení některých článků nebo formulovat nové. Pokud parlament s předloženým návrhem nesouhlasí, může připravit vlastní konkurenční úpravu. Lidové hlasování se v takovém případě koná současně o obou konkurujících si návrzích. Na hlasovacím lístku je pak pro voliče zanesena ještě dodatečná otázka, ve které volič rozhoduje, zda dá přednost původnímu znění iniciativy nebo parlamentnímu návrhu v situaci, kdy oba návrhy získají většinovou podporu. Před stanovením závazného termínu hlasování mají však iniciátoři příležitost původní návrh stáhnout. V tom případě se hlasuje pouze o návrhu formulovaném Spolkovým shromážděním, který často představuje kompromis mezi původní iniciativou a parlamentním protinávrhem. Při hlasování o změně ústavy iniciované zdola nebo v obligatorním referendu potvrzujícím ústavní změnu navrženou shora vládou a parlamentem musí získat „vítězný“ návrh většinu lidu i většinu kantonů, tzv. stavovskou většinu. Výsledek lidového hlasování v daném kantonu platí zároveň jako hlas kantonu. Nutnost souhlasu většiny kantonů a většiny lidu se změnou ústavy je jedním ze základ-

⁶⁷ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 243.

⁶⁸ BARTÁKOVÁ, P. *Referenda ve vybraných zemích (srovnávací studie)* [online]. Praha, 2006, [cit. 2012-12-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-178.pdf>>.

ních pilířů federálního uspořádání a brání tomu, aby výsledek hlasování zvýhodňoval určitou jazykovou skupinu“.⁶⁹

Přímá demokracie na kantonální úrovni

Instituty přímé demokracie se dříve objevují na kantonální úrovni než na spolkové úrovni. Kantony velmi hojně používají instrumenty přímé demokracie při různých hlasováních. Vlády jednotlivých kantonů jsou také voleny přímo lidem. Občané kantonů také mohou iniciovat jak ústavní změny, tak i změnu běžných zákonů. V některých švýcarských kantonech se objevuje také finanční referendum, ve kterém při schvalování výdajů má slovo nejen kantonální parlament ale i samotný lid. Za zmínku také stojí institut tzv. odvolání, který se ve švýcarských kantonech používá. Tento princip umožňuje odvolat politika a nahradit ho jiným. V sedmi kantonech Švýcarska mohou být dokonce lidovým hlasováním odvolány kantonální parlamenty.⁷⁰

4.4 Moc soudní

4.4.1 Federální soud

Federální soud vznikl v roce 1848 po přijetí první federální ústavy. Ve svých počátcích měl 11 soudců a neměl pevné sídlo, což bylo řešeno tak, že předseda vždy svolal sezení soudu tam, kde to uznal za vhodné. Federální soud se zabýval spory mezi kantony, mezi Konfederací a kantony, mezi soukromými osobami a Konfederací a spory týkajícími se vyvlastňování pozemků nezbytných pro stavbu federální železnice. Revize ústavy v roce 1874 znamenala zásadní krok ve sjednocování práva a dala Federálnímu soudu stálý statut a sídlo v Lausanne. Tato revize také velmi značně posílila pravomoci soudu.⁷¹

Federální soud se sídlem v Lausanne funguje tedy na federální úrovni od roku 1874. Tento soud je nejvyšším odvolacím orgánem v civilních, trestních a správních

⁶⁹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů.* Praha, 2008, s. 243.

⁷⁰ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů.* Praha, 2008, s. 244.

⁷¹ VEDLICH, F. J. *Soudy a soudci ve Švýcarsku.* Praha, 2007, s. 35.

záležitostech.⁷² Pravomoci Federálního soudu pomalu narůstají s rozšiřováním pravomocí Konfederace. Zatímco před rokem 1848 zahrnovalo federální právo pouze ústavní právo, dnes obsahuje prakticky celé civilní, trestní a administrativní právo. Federální soud tedy dohlíží hlavně na správnou aplikaci federálního práva. Pokud se zabývá právem kantonálním, kontroluje, zda je v souladu s federálním právem.⁷³ Rozhodnutí Federálního soudu musejí být v souladu se spolkovými zákony a státními smlouvami.⁷⁴ Federální soud nemá však pravomoc posuzovat, zda jsou zákony ústavní a zároveň není soudem ústavním. Ústavní soud totiž na federální úrovni ve Švýcarsku neexistuje. Pravomoci Federálního soudu pomalu narůstají s rozšiřováním pravomocí Konfederace.⁷⁵

Počet soudců Federálního soudu se pohybuje od 35 až 40. Soudci jsou voleni Spolkovým shromážděním, které stanoví přesný počet soudců dekretem. Soudci nejsou vybíráni jen na základě odborných znalostí, ale také se přihlíží k jazykovým, územním a politickým kritériím.⁷⁶ „Soudci i náhradní soudci jsou voleni na šestileté funkční období a jejich funkce skončí na konci kalendářního roku, ve kterém dosáhnou věku 68 let. Soudci Federálního soudu jsou k volbě navrhováni politickými stranami. Tato skutečnost nepředstavuje ve Švýcarsku žádný problém z hlediska politické nezávislosti soudců. Kandidátům nejsou stanoveny žádné kvalifikační požadavky, minimální věk ani délka praxe. Výběr kandidátů je ponechán na uvážení politických stran. V praxi se ovšem nestane, že by politická strana navrhla za kandidáta někoho, kdo nemá naprosto výjimečný odborný osobní profil, který zaručuje jeho obecnou přijatelnost a volitelnost Spolkovým shromážděním. Průměrný věk soudců by měl být 46 roků, měli by být absolventy právnických fakult, držiteli advokátního nebo notářského patentu a měli by mít zkušenosti z kantonálních soudních instancí“.⁷⁷

⁷² DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 247.

⁷³ VEDLICH, F. J. *Soudy a soudci ve Švýcarsku*. Praha, 2007, s. 35.

⁷⁴ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 247.

⁷⁵ VEDLICH, F. J. *Soudy a soudci ve Švýcarsku*. Praha, 2007, s. 35.

⁷⁶ JALŮVKOVÁ, M. *Vztahy nejvyšších ústavních orgánů ve Švýcarsku* [online]. Olomouc, 2010, [cit. 2012-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://theses.cz/id/a2d349/87804-324489908.pdf>>.

⁷⁷ VEDLICH, F. J. *Soudy a soudci ve Švýcarsku*. Praha, 2007, s. 86-87.

4.4.2 Integrace do nadnárodních soudních struktur

„Švýcarsko považuje Evropskou úmluvu o lidských právech (EULP) za nejdůležitější mezinárodní instrument ochrany lidských práv. Vzhledem ke své politice neutrality se Švýcarská konfederace stala členem Rady Evropy až v roce 1963. Švýcarsko však neratifikovalo EULP okamžitě, a to z důvodu jejího nadnárodního charakteru. Navíc některá ustanovení právního řádu platného tehdy ve Švýcarsku EULP přímo odporovala, a to například vyloučení žen z volebního práva, zákaz činnosti jezuitů ad. Švýcarská vláda chtěla nejprve eliminovat rozpor mezi interním právem a EULP a teprve poté EULP podepsat a ratifikovat. EULP byla ratifikována v roce 1974, avšak se třemi výjimkami:

- ✓ bezplatné tlumočnické služby a bezplatná právní pomoc poskytovaná advokáty
- ✓ výjimka týkající se administrativní internace
- ✓ omezení veřejnosti při některých soudních úkonech

Švýcarsko ratifikovalo EULP na období tří let a tato ratifikace je od roku 1974 pravidelně obnovována. Všechny soudy ve Švýcarsku musí respektovat záruky obsažené v EULP, protože jsou součástí švýcarského právního řádu a jsou přímo aplikovatelné. Federální soud asimiluje práva zaručená EULP a dává jim stejnou váhu jako právům zaručeným federální ústavou. Federální soud není posledním odvolacím orgánem v záležitostech práv chráněných EULP, která je nadřazená federálním zákonům. Federální zákony, které by byly v rozporu s EULP, nelze aplikovat. Je však nutné dodat, že jedním z cílů federální ústavy z roku 2000 bylo uvést švýcarský ústavní pořádek do úplného souladu s EULP, a potencionální konflikty mezi EULP a švýcarským právním řádem byly v podstatě eliminovány⁷⁸.

⁷⁸ VEDLICH, F. J. *Soudy a soudci ve Švýcarsku*. Praha, 2007, s. 32-33.

4.5 Administrativně správní členění

Rozdělení Švýcarska na jednotlivé kantony a jejich samospráva

„Švýcarsko se skládá z 20 kantonů a 6 polokantonů. Pokud by měl být založen nový kanton, je nutný souhlas lidu v referendu a změna ústavy. Kantony se odlišují jednak svou rozlohou ale i počtem obyvatel“.⁷⁹ Kantony mají svou autonomii, která se projevuje pěti způsoby:⁸⁰

- ✓ Ústavní autonomie kantonů je výslovně zaručena. To však neznamená, že kantonální území musí zůstat nehybné. Jak se ukázalo v roce 1979, vytvořením dvacátého šestého kantonu Jura, kantonální systém umožňuje určitou pružnost, i když celková stabilita územní hranice je velmi silná.
- ✓ Každý kanton má vlastní ústavu a vlastní soubor lidských práv. Tedy samostatně si definují funkce jak politických, správních, tak i soudních orgánů. Kantony mají i vlastní daňový systém, systém školství a tak dále. Mají však povinnost získat federální záruku nad jejich ústavami resp. je nutné schválení Spolkovým shromážděním nebo Spolkovou radou. Kantony se zavazují, že jejich ústavy budou mít písemnou podobu a budou respektovat určitý počet kritérií, jako je například jednání v souladu s demokratickými principy. Tyto ústavy musejí být schváleny také příslušnými voliči, kteří mají možnost prostřednictvím občanské iniciativy podávat návrhy na jejich měnu. Další samostatnou pravomocí kantonů je svobodná volba své vlády v rámci limitů stanovených federální ústavou. Například, vyjma dvou, byla ve všech kantonech zrušena občanská sdružení a nahrazena moderními parlamenty. Počet poslanců v kantonálních parlamentech se pohybuje od 55 do 200 poslanců, to záleží na velikosti kantonu resp. počtu míst v parlamentu. Složení kantonálních vlád se mění, a stejně tak i struktura kantonální správy a soudnictví. Kantony jsou utvářeny hlavně svými občany a voliči.

⁷⁹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 248-249.

⁸⁰ TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. Cambridge, 2008, s. 36-37.

- ✓ Kantony mají svobodu při výběru svých politických mocí. To znamená, že federální vláda nemůže zasahovat do výběru kantonálních úřadů ani do volebního systému, jednají-li kantony v souladu s demokratickými standardy, stanovenými federální ústavou.
- ✓ Kantony také mohou přijímat právní předpisy, musejí však být v souladu s federálními zákony.
- ✓ Autonomie kantonů úzce souvisí s článkem 3 Spolkové ústavy, která si vyhrazuje zbytkové pravomoci na kantonální úrovni.

Obce Švýcarska

„Také obce ve Švýcarsku disponují vysokým stupněm autonomie, dokonce jejich pravomoci jsou pod záštitou Spolkového soudu. Kantony nemohou zasahovat do slučování obcí. Organizace i správa obcí je pouze v jejich kompetencích, nesmí být v rozporu s kantonálními ústavami. Obce mají také vlastní příjmy získané z obecných daní, příjmů a poplatků. Větší obce spravují přímo volené obecní vlády podporované obecními parlamenty, v malých obcích nahrazuje lidové shromáždění parlament. I na obecní úrovni existuje institut referenda a iniciativy, přičemž mohou návrhy podávat i jednotliví občané.

Důležitým znakem správního systému konfederace na všech úrovních je málo početná a finančně nenáročná veřejná správa. Veřejná správa, včetně obecní, je postavena z velké části na tzv. miličním systému. Tento systém je založen na institutu čestného úřadu, který daná osoba zastává jako vedlejší zaměstnání bez nároku na mzdu, s nárokem pouze na přiměřené odškodnění. Takový systém je ve Švýcarsku uplatňován i na spolkové úrovni, například u poslanců Národní rady. Chápání politického úřadu jako čestné služby je dokladem politické participace v rozvinuté občanské společnosti Švýcarské konfederace“.⁸¹

⁸¹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 249.

4.6 Volební systém

Pravidla parlamentních voleb a vůbec celý jejich princip je obvykle vymezen v ústavách států. Zatímco konkrétní soubor volebních pravidel je zakotven přímo ve volebních zákonech nebo volebních řádech. Tím jsou tedy zákonem upravena pravidla pro souhru různorodých politických sil v relativně jednotný sbor, a tím je parlament. Volební systém je souhrn volebních pravidel, který má skutečně velký politický význam. Volební pravidla jednotlivých zemí mají vždy určitý vliv na průběh politické konkurence a spolupráce, na způsob vedení politických kampaní, na množství politických stran, na složení parlamentu a vlády.⁸²

Spolková ústava Švýcarska dává svým občanům právo na účast při hlasování a volbách. V celospolečenských záležitostech má občan toto právo ihned po svém úředním přihlášení k místu bydliště, zatímco v záležitostech kantonu a obce obdrží volební a hlasovací právo ve většině kantonů, až po několikaměsíčním pobytu. Aby měl člověk hlasovací a volební právo, musí být zletilý a mít švýcarské občanství.⁸³ V současnosti mají volební právo muži i ženy, ale nebylo tomu tak vždy. Přes zavedení proporčního volebního systému urazilo Švýcarsko dlouhou cestu k všeobecnému volebnímu právu. Ženy měly právo volit až od roku 1971. V posledním kantonu Appenzell – Innerrhoden, který do roku 1991 nezavedl ženám volební právo, muselo být toto právo ženám zavedeno rozhodnutím Spolkového soudu.⁸⁴

„Existenci a fungování poměrného volebního systému s volnou listinou lze popsat právě na Švýcarsku. Používají se zde volební metody, které jsou v souladu s prvky přímé demokracie a které respektují princip federalismu. Volební systém ve Švýcarsku obsahuje nejen poměrný princip, ale i princip přímé účasti občana na politickém řízení země. Švýcarský systém poměrného zastoupení je znám právě pro svou silnou orientaci na osobnosti. Je to systém založený na volné listině. Volič má rozsáhlé pravomoci při výběru kandidátů prostřednictvím preferenčních hlasů. Zvyšuje se tak úloha individuálního občana a naopak oslabuje role politických stran“.⁸⁵

Do roku 1919 byl Spolkový parlament volen podle většinového systému a to zajišťovalo přední mocenské postavení svobodomyšlné straně. Od té doby, se do Národní

⁸² KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha, 1998, s. 195.

⁸³ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 30.

⁸⁴ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 328.

⁸⁵ KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha, 1998, s. 229-230.

rady volí podle proporčního volebního systému.⁸⁶ „Jednotlivé kantony mají přidělený počet mandátů, který odpovídá počtu obyvatel. Pro volby do Národní rady neexistuje klausule, která by určovala minimální počet hlasů pro vstup do parlamentu, protože volební okrsky geograficky odpovídají kantonům a jsou tudíž různě velké. V nejmenších kantonech musí politická strana shromáždit přes 30% hlasů, aby získala aspoň jediný mandát. V největších kantonech, které mají přiděleno mezi 12 a 35 mandátů z celkového počtu 200, se mohou prosadit i menší politické strany s 3-6 hlasy. Při volbě do Národní rady dostanou občané kandidátní listiny politických stran. Na každé kandidátce je tolik navržených kandidátů, kolik mandátů přísluší danému kantonu podle počtu obyvatel. Poměr hlasů získaných politickými stranami v daném kantonu určuje ve stejném poměru i rozdělení celkového počtu mandátů, kterými kanton disponuje. Voliči mohou navíc ovlivnit, kteří konkrétní kandidáti dané strany vstoupí do Národní rady na základě tzv. volné listiny.⁸⁷ Voličům se předkládá stranická kandidátka, kde má volič možnost užívat práva preferenčního hlasování nejen v rámci kandidátky jedné strany. V každém kantonu volič dostane nejdříve hlasovací lístek. Na hlasovacím lístku jsou uvedena jména kandidátů navržených politickou stranou v počtu odpovídajícím množství mandátů, jež připadá na daný kanton. Seznam stranických kandidátů však nepředstavuje pořadí navrhovaných, ale zpravidla je sestavena podle abecedy. Konkrétní řazení kandidátů už má v rukou sám volič.⁸⁸ Volič má právo měnit pořadí kandidátů na listině. Buď jméno kandidáta proškrtne, nebo jej naopak přepíše ještě jednou na listinu a tím mu dá preferenční hlas navíc, což je označováno za tzv. kumulaci hlasů. Volič může také zanést kandidáty jedné strany na listinu jiné strany a nahradit jimi ty stávající – tzv. panašovat“.⁸⁹

Poslanci Stavovské rady (za každý kanton dva, za každý polokanton po jednom) jsou voleni podle většinového volebního systému. V každém kantonu vítězí právě ten kandidát, který získá největší počet hlasů. Při této volbě obdrží volič prázdný volební lístek, do kterého sám vyplní preferovaného kandidáta. Seznamy kandidátů jsou pravi-

⁸⁶ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 31.

⁸⁷ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 249-250.

⁸⁸ KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha, 1998, s. 230-231.

⁸⁹ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 249-250.

delně zveřejňovány v tisku. Většinový volební systém se také používá při volbě do vládních rad jednotlivých kantonů.⁹⁰

Švýcarsko má dva prostředky přímé demokracie těmi jsou tedy iniciativa a referendum. Občané prostřednictvím těchto prostředků mohou ovlivňovat vytváření ústavy a také jsou jim předkládané plánované vládní projekty zákonů. Iniciativa a referendum mají také ten účinek, že prostřednictvím nich, mohou občané projevit svou nespokojenost s politickým děním.⁹¹

V referendu občané hlasují o věcech určených státním orgánem (vládou, parlamentem) a nemají přímý vliv na jejich formování. Předmětem referenda ve Švýcarsku je například každá změna ústavy. Co se týká iniciativy, ta umožňuje přímou aktivitu občanů, kteří ovlivňují formulaci textu. Občané mohou například prostřednictvím iniciativy požadovat změnu ústavy. V případě Švýcarska, je tedy třeba rozlišovat hlasovací a volební účast. Volební účast se týká hlavně voleb do Národní rady a bývá zpravidla vyšší než hlasovací účast v referendech. U spolkových referend je průměrná hlasovací účast 40 % oprávněných voličů. V některých kantonech je přímo zákonem dána hlasovací povinnost spojená s finančními sankcemi v případě jejího porušení, respektive neúčasti na hlasování.⁹²

I přesto je účast ve švýcarských referendech velmi nízká. Důvody, proč tomu tak je, jsou různé. Zastánci přímé demokracie tvrdí, že nízká volební účast vypovídá o politické moudrosti Švýcarů a je důsledkem dlouhodobé stability země. Podle tohoto názoru jdou občané Švýcarska volit pouze v případě, že dané problematice plně rozumí, jsou informováni a vědí jak se rozhodnout. Naopak kritici přímé demokracii vidí ve volební neúčasti pouze nezájem voličů. „Právě konzervativní myšlení švýcarských voličů, dělá tento politický systém zvláštním a odlišným od jiných evropských států. Voliči ve Švýcarsku se sice účastní různých hlasování pravidelně asi čtyřikrát ročně, ale úspěšně přijata je například jen každá dvacátá iniciativa navrhuující, i byť částečnou ústavní změnu. To dokládá, že švýcarský volič upřednostňuje raději fungující jistotu než změnu.“⁹³

⁹⁰ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 327-328.

⁹¹ UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg, 1993, s. 30.

⁹² DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 250.

⁹³ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 250.

Celkově lze říci, že švýcarský volební systém podporuje následující politické procesy:⁹⁴

- ✓ oslabení úlohy politických stran
- ✓ zvýraznění úlohy zájmových organizací
- ✓ autonomní postavení kantonů
- ✓ fragmentaci parlamentu
- ✓ prvky přímé demokracie

4.7 Stranický systém

Úvodem se krátce pozastavíme u určitých organizačních zvláštností švýcarského stranického systému. Organizace stran je v rukou jednotlivých kantonů, kde se soustřeďuje i členská základna. Na úrovni spolku jsou strany spíše takovými slabě organizovanými svazy kantonálních organizací, které mají k dispozici pouze omezenou míru vybudované organizační struktury. Strany jsou také slabě finančně zajištěny, porovnáme-li je se západoevropským průměrem a velká část jejich aparátu stále pracuje na dobrovolnickém principu. Strany se navíc staly oficiální částí švýcarské ústavy až v roce 1999, při přijetí revize ústavy. Do té doby existovaly pouze v tzv. ústavně-právním vakuu.⁹⁵

„Švýcarské politické strany jsou málo propojené a jednotné po celém území, a to je dáno odlišnými tradicemi, historickým vývojem a měnícími se politickými postoji stran v jednotlivých kantonech na lokální úrovni. Švýcarsko je modelovým příkladem federální decentralizace politických stran. Výrazná decentralizace stran ovlivňuje i volby a volební kampaň, která je silně decentralizovaná a zaměřená na specifické problémy jednotlivých kantonů. Vládní strany existují ve třech hlavních jazykových mutacích, přesto nejsou zastoupeny ve všech kantonech. Díky rozvinutému systému referend od obecní až po spolkovou úroveň jsou na politické strany kladeny dodatečné nároky. Strany jsou vedle zájmových svazů také iniciátory referend, což vyžaduje mobilizaci voličů v průměru až čtyřikrát do roka“.⁹⁶

⁹⁴ KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha, 1998, s. 232.

⁹⁵ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 328.

⁹⁶ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 251.

Vývoj stranického systému Švýcarské konfederace

Vývoj stranického systému Švýcarska můžeme rozdělit do několika základních fází. První fáze nastala hned po založení švýcarského státu v roce 1848. Začala se formovat první politická uskupení, která vytvořila základ pro budoucí podobu švýcarského stranického systému. Ve většině případů šlo o strany či skupiny honorační (elitářské). V druhé polovině devatenáctého století vznikaly strany specifickým způsobem, a to jako skupiny, které přímo organizovaly voliče. Kolem roku 1918 dochází ve švýcarském politickém systému k určitým změnám a rozmachu nových politických proudů.⁹⁷

Druhá fáze započala volbami v roce 1919, v nichž liberálové ztratili parlamentní většinu a švýcarský stranický systém získal tedy multipartistickou podobu, ovšem celý systém kolísal mezi modely polarizovaného a umírněného pluralismu. Ve čtyřicátých a padesátých letech však došlo k jednoznačnému posunu k umírněnému pluralismu. Tato etapa byla zakončena v roce 1959, kdy byl přijat princip tzv. magické formule, což můžeme označit za počátek fáze třetí.⁹⁸

Magická formule je vyjádření pro seskupení sedmi vládních postů hlavních politických stran, a to v poměru 2:2:2:1. K těmto hlavním politickým stranám patří Svobodomyšlná demokratická strana (FDP), Křesťanskodemokratická lidová strana (CVP), Sociálnědemokratická strana Švýcarska (SPS), Švýcarská lidová strana (SVP). Magická formule dbá také na zachování jistého poměru mezi francouzsky a německy hovořícími členy vlády. Dále je nutné, aby alespoň jeden ministr zastupoval hlavní švýcarské kantony. Kromě toho je také velký důraz kladen na účast žen. I přesto, že je magická formule známa od roku 1959, její historické kořeny sahají mnohem hlouběji. V roce 1959 byli do tohoto seskupení pouze trvale začleněni sociální demokraté. Před tímto rokem totiž fungovala volnějši forma magické formule mezi tzv. občanskými stranami. Myšlení, z něhož magická formule vychází, sahá až k samotným kořenům moderní švýcarské státnosti a k ústavě z roku 1848. V této době se vyvinulo jedno z nejstarších švýcarských politických štěpení, které s několika změnami přežilo až dodnes.⁹⁹

⁹⁷ DVOŘÁKOVÁ, LUCIE. *Volební a stranický systém ve Švýcarsku a jejich vzájemný vliv s ohledem na změnu volebního systému v roce 1918* [online]. Brno, 2007 [cit. 2012-02-28]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/109029/fss_b/Bakalarska_prace-_verze_pro_archiv.pdf>.

⁹⁸ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 328-329.

⁹⁹ JUŘENOVÁ, L. *Složení Spolkové rady Švýcarské konfederace v kontextu změn švýcarského politického a stranického systému v letech 1999-2008* [online]. Brno, 2009 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/182176/fss_b/Jurenova_Lenka.txt>.

Švýcarské, politické strany zastoupené v magické formuli

Švýcarská lidová strana (SVP)

Tato strana byla založena v roce 1917 v Curychu a v roce 1918 v Bernu. Její vznik byl dán odštěpením se od Svobodomyšlné demokratické strany (FDP). Až do roku 1971 se nazývala Švýcarská rolnicko-živnostenská a měšťanská strana (BGBP). V roce 1971 se BGBP spojila s kantonálními sekcemi Demokratické strany Graubündenu a Glarusu a vytvořila společný název Švýcarská lidová strana. Jejími voliči byli řemeslníci a drobnější živnostníci ve městech. Postupně strana získala svou oblíbenost a podporu ve všech kantonech.¹⁰⁰ Tato strana byla velmi dobře organizovaná, s perfektní schopností přilákat voliče k volbám, právě svým agresivním stylem, který byl založený na referendech a taktikách šoku.¹⁰¹ Ve volbách, které se konaly 23. Října 2011, tato strana zvítězila již po čtvrté za sebou s 25,3% a 54 mandátů. V porovnání s předchozími volbami z roku 2007, ztratila tato strana 3,6% a 8 mandátů, což je pro stranu spíše neúspěch těchto voleb. Tento výsledek nezpůsobil odliv voličů, ale odtržení Občanských demokratů, kteří se v roce 2008 od Lidové strany odštěpili a v těchto volbách získali 9 mandátů a 5,2%, což předvolební průzkumy zdaleka nepředvídaly.¹⁰²

Sociálnědemokratická strana Švýcarska (SPS)

Strana vznikla v roce 1888, ale její ideologie se napojila na činnost spolků a hnutí, která existovala už v roce 1838. Dříve tato strana byla marxisticky orientována, ale to se definitivně změnilo v roce 1935, kdy byl přijat nový program strany, a to program sociálnědemokratický. V roce 1959, v souvislosti se souhlasem strany s magickou formulí, vznikl nový cíl strany, a to „reformní socialismus v rámci demokracie“. Tato strana patří v rámci západoevropské rodiny sociálnědemokratických a socialistických stran

¹⁰⁰ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 337.

¹⁰¹ JUŘENOVÁ, L. *Složení Spolkové rady Švýcarské konfederace v kontextu změn švýcarského politického a stranického systému v letech 1999-2008*[online]. Brno, 2009 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/182176/fss_b/Jurenova_Lenka.txt>.

¹⁰² KOSINA, O. *Volby ve Švýcarsku: stagnace etablovaných stran* [online]. 2011 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.vasevec.cz/blogy/volby-ve-svycarsku-stagnace-etablovanych-stran>>.

k těm více nalevo.¹⁰³ Strana v posledních volbách 2011 získala druhé místo se 17,6% a 46 mandáty.¹⁰⁴

Svobodomyšlná demokratická strana (FDP)

Strana byla založena v roce 1894 a vycházela ze zásad liberalismu, úcty k jedinci a jeho svobodě. Jejím cílem byla ochrana životního prostředí a vytvoření sociálně tržního hospodářství. Značný důraz klade Svobodomyšlná demokratická strana na zachování kulturní, společenské a politické rozmanitosti Švýcarska a rozvoj švýcarského modelu demokracie. Strana zastupuje především podnikatele, příslušníky svobodných povolání a obecně švýcarskou střední třídu.¹⁰⁵ V posledních volbách 2011 se strana umístila na třetím postu s 14,7% a 30 mandáty.¹⁰⁶

Křesťanskodemokratická lidová strana (CVP)

„Strana vznikla v roce 1912 jako Katolicko-konzervativní lidová strana. Až v roce 1971 získala současný název. Její ideologie vychází ze zásad pramenících z křesťanské sociální nauky. CVP se soustředí zejména na rodinnou politiku a sociálně-tržní ekonomiku. Strana je rovněž silnou zastánkyní švýcarského federalismu a souhlasí se vstupem do Evropské unie“.¹⁰⁷ Křesťanští demokraté získali v posledních volbách 2011 13% hlasů a 28 mandátů a obsadili tak čtvrté místo.¹⁰⁸

„Hovoříme-li o švýcarském stranickém systému v dlouhodobém horizontu, stále převažují prvky kontinuity. Obecně lze říci, že oproti sedmdesátým a osmdesátým letům se v současné době zvýšila míra polarizace švýcarského stranického spektra a ideologická vzdálenost, což souvisí s posunem SVP doprava a SPS doleva a zároveň probíha-

¹⁰³ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 339.

¹⁰⁴ KOSINA, O. *Volby ve Švýcarsku: stagnace etablovaných stran* [online]. 2011 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.vasevec.cz/blogy/volby-ve-svycarsku-stagnace-etablovanych-stran>>.

¹⁰⁵ JUŘENOVÁ, L. *Složení Spolkové rady Švýcarské konfederace v kontextu změn švýcarského politického a stranického systému v letech 1999-2008*[online]. Brno, 2009 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/182176/fss_b/Jurenova_Lenka.txt>.

¹⁰⁶ JÉGL, P. *Švýcarské volby vyhrála protipřistěhovalecká strana* [online]. Bern, 2011 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mediafax.cz/zahranici/3305744-Svycarske-volby-vyhrala-protipristehovalecka-strana>>.

¹⁰⁷ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 338.

¹⁰⁸ KOSINA, O. *Volby ve Švýcarsku: stagnace etablovaných stran* [online]. 2011 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.vasevec.cz/blogy/volby-ve-svycarsku-stagnace-etablovanych-stran>>.

jícím oslabením stran středu. I přes určitý nárůst polarizace od poloviny devadesátých let a přes určité změny magické formule zůstává z hlediska typologie švýcarský stranický systém modelem sui genesis“.¹⁰⁹

Zájmové skupiny a svazy Švýcarské konfederace

„Odlišná společenská, profesní a sociální struktura dala vznik velkému množství zájmových svazů. Pro Švýcarsko je typická rozmanitá struktura svazů a dynamický vývoj profesních organizací podle významu jednotlivých odvětví v hospodářské struktuře země. Existence svazů je dokonce zakotvena ve švýcarské ústavě. Švýcarské hospodářské a profesní svazy tak mají ve srovnání s politickými stranami několik výhod, které jim zajišťují pozici v politickém systému. Svazy se vyznačují vysokým stupněm organizace a koncentrují se pouze na omezené množství problémů, které tematicky spadají do oblasti zájmu jednotlivých organizací. Proto mohou svazy přesně a účinně artikulovat své požadavky. Pro Švýcarsko jsou typické dvě skupiny organizovaných zájmů – profesní svazy a tzv. střeškové organizace. Profesní svazy a organizace jednotlivých odvětví se podílejí na legislativním procesu v rámci procesu tzv. slyšení. Mezi největší střeškové organizace patří Svaz švýcarských podnikatelů, Švýcarský svaz zemědělců a Švýcarský odborový svaz. Při analýze politického systému Švýcarské konfederace je třeba zohlednit formující roli zájmových svazů na celý rozhodovací proces. Politické strany a parlament nejsou ve Švýcarsku jedinými nositeli politických rozhodnutí. Svazy se stávají prostřednictvím referenda přímými politickými aktéry vedle politických stran, parlamentů a vlády. U kořenů silné pozice profesních svazů však nestály jen instituty přímé demokracie. Spolupráce se státem hospodářských svazům umožňovala dlouhodobě prosazovat obecně závazná pravidla pro přístup k povoláním, zajišťovat ochranu vlastních produktů před zahraniční konkurencí a řešit konflikty mezi zaměstnavateli a odbory. Naopak pro státní správu je i dnes zajímavé, že svazy poskytují potřebné odborné zázemí a tím prakticky přebírají část břemena státního aparátu. Role profesních svazů položila základ specifické švýcarské formě korporativismu, která se vyznačuje silným postavením zaměstnavatelů průmyslu“.¹¹⁰

¹⁰⁹ STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha, 2005, s. 341-342.

¹¹⁰ DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 254.

5 Zhodnocení Švýcarského politického systému v porovnání s Českou republikou

Pokud začneme mocí zákonodárnou, je třeba zmínit, že parlament České republiky je stejně jako ve Švýcarsku složen ze dvou komor (Poslanecká sněmovna, Senát). Poslanecká sněmovna se skládá z 200 poslanců a obdobně je tomu i ve švýcarské Národní radě, která má stejný počet svých členů. V české i švýcarské první komoře parlamentu jsou členové voleni na základě poměrného volebního systému. Český senát tvoří 81 senátorů, kteří jsou voleni v přímých volbách na šestileté funkční období. Ve Švýcarsku je druhá komora nazývána Stavovskou radou o 46 členech, kteří jsou stejně jako v České republice voleni většinově. Ve švýcarském parlamentu oproti českému funguje tzv. symetrický bikameralismus, což znamená, že jsou obě komory rovnocenné. Další odlišností mezi oběma parlamenty je výkon činnosti jejich členů. Ve Švýcarsku funguje již zmiňovaný miliční systém, kdy členové parlamentu vykonávají svou činnost pouze jako vedlejší zaměstnání a jsou odměňováni podle pevného tarifu.¹¹¹ Tento systém funguje jak na federální, tak na obecní úrovni. Kladem tohoto systému je především to, že členové veřejné správy svou činnost vykonávají bez nároku na mzdu, tudíž se předpokládá, že jejich cílem je zajistit dobrou životní úroveň celé společnosti, což také není samozřejmostí všech států. V některých státech, se totiž politická elita snaží hlavně o svůj vlastní blahobyt.

V moci výkonné jsou Česká republika a Švýcarsko také značně odlišné. Výkonná moc ve Švýcarsku je realizována Federální radou, která je sestavována na základě magické formule a rozhoduje kolegiálně. Neexistuje tedy funkce premiéra. Zasedání Federální rady řídí prezident, který je zprostředkovatelem komunikace mezi parlamentem a vládou a je první mezi rovnými. Je vybrán vždycky na jeden rok Spolkovým shromážděním, ze středu Federální rady na základě rotačního principu a stáří. Hlava švýcarského státu je tedy kolegiální.¹¹² V České republice je hlavou státu prezident, který reprezentuje stát jak navenek, tak uvnitř. Při sestavování Federální rady musejí být zastoupeny jednotlivé národnosti Švýcarska. Všeobecně se dá říci, že členové švýcarské

¹¹¹ *Osobní stránky členů katedry politologických a společenských věd Univerzity Palackého v Olomouci. Politický systém ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.pf.upol.cz/menu/struktura-pf/katedry/katedra-politologie-a-spolecenskych-ved/politicky-system-cr/>>.

¹¹² STRNAD, Š. *Základy politologie. Švýcarský model*. Příbram, 21. 10. 2009, 10.00-12.15.

vlády musí splňovat řadu podmínek, aby se jimi vůbec mohli stát. Možná právě proto, je švýcarská vláda mnohem silnější v porovnání s vládami klasických parlamentních demokracií. Získání vládního postu je obtížné a osoby, kterým se povede toto místo zaujmout, jsou členy Federální rady i několik volebních období.

V soustavě soudní nejsou mezi oběma zeměmi výrazné odlišnosti. Odlišné je například to, že Federální soud ve Švýcarsku nemá pravomoc posuzovat ústavnost zákonů, jelikož není soudem ústavním, ten ve Švýcarsku neexistuje.¹¹³ „Dále je třeba zmínit, že kantony jsou v otázkách organizace justice v podstatě suverénní. Ve Švýcarsku totiž existuje v jednotlivých kantonech 26 zákonů o organizaci justice“.¹¹⁴

Co se týká administrativně správního členění, je Česká republika unitárním státem. Unitární stát je státní zřízení, v němž existuje jedna soustava nejvyšších státních orgánů. V ústavě unitárního státu je stanoveno, jaké kompetence nese stát a jaké kompetence autonomní celky. Naproti tomu Švýcarsko je federací skládající se z 26 kantonů. To znamená, že federální moc je rozložena mezi federální orgány a orgány kantonů.¹¹⁵

Vzhledem k přímé demokracii ve Švýcarsku se liší i volební systém obou zemí. Ve Švýcarsku totiž mohou občané prostřednictvím například referend nebo různých iniciativ vyjádřit přímo svůj názor. Prvky přímé demokracie vycházejí ze značné nezávislosti jednotlivých kantonů a z federativní struktury země. Jakékoli změny ústavy, musí být předloženy lidovému hlasování. V České republice občané volí pouze své zástupce, kteří by měli svou politiku realizovat co nejlépe svým voličům. Ale ne vždy tomu tak je.¹¹⁶ Přímá demokracie má i své kritiky, kteří tvrdí, že voliči nejsou schopni rozhodnout o komplikovaných otázkách, které jsou předmětem hlasování. Pro občany má přímá demokracie naopak pozitivní význam a to zejména v možnosti přímé účasti při rozhodování a tvorbě zákonů.

¹¹³ DVORÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, 2008, s. 247.

¹¹⁴ VEDLICH, F. J. *Soudy a soudci ve Švýcarsku*. Praha, 2007, s. 32.

¹¹⁵ HAJDUCH, O. *Geografický web. Administrativní členění ČR* [online]. 2010 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.hajduch.net/cesko/administrativni-cleneni>>.

¹¹⁶ TLUCHOŘ, P. *Volební systém České republiky a jeho vývoj* [online]. Brno, 2007/2008 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/43072/pravf_b/Volebni_system_Ceske_republiky_a_jeho_vyvoj.pdf>.

Český stranický systém se po volbách roku 2010 posunul k multipartismu bez dominující strany.¹¹⁷ Švýcarský systém je naopak umírněný pluralismus, kde se za pomoci magické formule seskupí sedm vládních postů hlavních politických stran, a to v poměru 2:2:2:1.¹¹⁸ Švýcarské politické strany jsou oproti západoevropským zemím slabě finančně podporovány a část z nich pracuje na dobrovolnickém principu, což může zpomalit a snížit efekt jejich práce.

Švýcarsko může být napadeno kritikami souvisejícími s přímou demokracií, která tam funguje. Objevují se argumenty, že instituty přímé demokracie zpomalují politické verdikty, a tím není Švýcarsko schopné se začlenit do světové globalizace. Ale je třeba se zamyslet nad tím, že možná právě přímá demokracie vede k větší spokojenosti celé společnosti. Občané mají k celému systému Švýcarska větší důvěru a to vede ke stabilitě státu.

Švýcarsko se také odlišuje svou neutralitou, která se objevuje už v historii, a to v období první a druhé světové války, do kterých se tento stát nezapojoval. Neutralita se také ukazuje ve vztahu Švýcarska a Evropské unie, jejímž členem tento stát není. S tímto nadnárodním seskupením má Švýcarská konfederace uzavřeny pouze bilaterální smlouvy. To je tedy dalším typickým znakem Švýcarska a zároveň odlišností od České republiky.

¹¹⁷ HANÁČEK, V. *Typologie českého stranického systému po roce 1989* [online]. *E-polis.cz*, 21. říjen 2010. [cit. 2012-03-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/politicke-teorie/540-typologie-ceskeho-stranickeho-systemu-po-roce-1989.html>>.

¹¹⁸ JUŘENOVÁ, L. *Složení Spolkové rady Švýcarské konfederace v kontextu změn švýcarského politického a stranického systému v letech 1999-2008* [online]. Brno, 2009 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/182176/fss_b/Jurenova_Lenka.txt>.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zhodnocení švýcarského politického systému. Vyhodnotit pozitiva a negativa švýcarského politického systému na základě jeho analýzy a srovnání s Českou republikou.

Švýcarsko je specifické svou neutralitou, která se objevila už v historii, a to v období první a druhé světové války a také v současnosti, kdy Švýcarsko není členem například Evropské unie. Má s ní uzavřené pouze bilaterální smlouvy. Neutralita zajišťuje Švýcarsku hospodářskou vyspělost a dobrou životní úroveň společnosti. Ukazuje se tedy jako pozitivní rys celého systému.

Celý systém je postaven na institutech přímé demokracie, které zajišťují stabilitu a vyrovnanost celé společnosti. Občané důvěřují reprezentantům státní moci, jelikož nejen oni, ale i samotní občané hrají výraznou roli při schvalování změn ústavy nebo jiných zákonů. Právě proto jsou schválené zákony snadněji uváděny do praxe. Občané si je totiž sami odhlasují.

Dalším pozitivem švýcarského politického systému je tzv. miliční systém, kdy členové veřejné správy vykonávají svou činnost bez nároku na mzdu, což také není tak obvyklé. Tento systém je založen na institutu čestného úřadu, který je danou osobou vykonáván pouze jako vedlejší zaměstnání. Vidí tak všední problémy obyčejných lidí, protože oni jimi také jsou, a proto se snaží politiku vést ke spokojenosti všech občanů.

Práce se úvodem věnuje historickému vývoji Švýcarské konfederace od 13. století až po současnost. Dále se zabývá vznikem švýcarského spříseženství, skládajícího se v počátcích pouze ze třech kantonů. Jsou zde také zmíněny hlavní mezníky ve vývoji Švýcarska. Závěr této kapitoly je věnován švýcarské neutralitě a postavení Švýcarska na mezinárodní scéně.

Dále se práce zaměřuje na podrobný popis švýcarského politického systému, který sloužil pro vyhodnocení kladů a záporů celého modelu. Na základě analytické metody byl popsán ústavní rámec Švýcarska, který vytyčuje hlavní rysy tohoto specifického systému. V dalších podkapitolách je popsána moc zákonodárná, výkonná a soudní, kde je zřejmá odlišnost Švýcarska od jiných států.

Práce také neopomíná zmínit administrativně správní strukturu Švýcarské federace. Zde je vysvětleno jaká práva a povinnosti mají jednotlivé kantony a jaké pravomoci náleží pouze federální vládě. Posledními tématy jsou volební a stranický systém.

Švýcarsko je díky svým specifickým rysům stabilním a vyspělým státem, který svým občanům zaručuje dobrou životní úroveň. Švýcarský systém konsensuální demokracie patří k nejstabilnějším demokratickým systémům v Evropě a je efektivní.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ADAMOVIÁ, K. *K historii evropského federalismu*. Praha : Karolinum, 1997. 110s. ISBN 80-7184-372-5.
2. DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : VŠERS, 2007. 343s. ISBN 987-86708-32-4
3. DVOŘÁKOVÁ, V. et al. *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. 255s. ISBN 978-80-245-1357-7.
4. GONĚC, V. *Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“: Dějiny rozšiřování evropských společenství/Evropská unie 1950-2002*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002. 258s. ISBN 80-210-3016-X.
5. KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha : RADIX, 1998, 273s. ISBN 80-86031-13-6.
6. KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. Vyd. 2. Praha : Linde Praha, 2006, 423s. ISBN 80-7201-606-7.
7. MÜLLER, A. *Úvod do vědy o politice*. Praha : Lunarion, 1991. 117s. ISBN 80-901031-0-3.
8. SIGG, O. *Die politische Schweiz*. Zürich : Pro Helvetia, 1996. 76s. ISBN 3-908102-26-x.
9. STRMISKA, M. et al. *Politické strany moderní Evropy*. Praha : Portál, 2005. 728s. ISBN 80-7367-038-0.
10. ŠKALOUD, J. *Úvod do politologie*. Bratislava : Epoque, 1969. 161s. ISBN 75-099-69.
11. TRECHSEL, H. A. *The Politics of Switzerland. Continuity and Change in a Consensus Democracy*. United Kingdom : Cambridge university press, 2008. 223s. ISBN 978-0-521-84457-4.
12. UHDE, M. *Breviář demokracie*. Lenzburg : Švýcarské helsinské sdružení, 1993. 63s. ISBN
13. VEDLICH, F. J. *Soudy a soudci ve Švýcarsku*. Praha : Linde Praha, 2007, 118s. ISBN 978-80-7201-667-9.

14. STRNAD, Š. *Základy politologie. Švýcarský model*. Příbram, 21. 10. 2009, 10.00-12.15.

Elektronické zdroje

1. BARTÁKOVÁ, P. *Referenda ve vybraných zemích (srovnávací studie)*[online]. Praha : Parlament České republiky, Kancelář poslanecké sněmovny, 2006, [cit. 2012-12-03]. Dostupný z WWW: < <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-178.pdf>>.
2. *České vlastenecké stránky. Právě nutná neutralita* [online]. 2000, poslední revize 2008 [cit. 21. 10.2011]. Dostupný z WWW:< http://www.svedomi.cz/svedomi/2008/kob_08_prave_nutna_neutralita.htm>.
3. DVOŘÁKOVÁ, LUCIE. *Volební a stranický systém ve Švýcarsku a jejich vzájemný vliv s ohledem na změnu volebního systému v roce 1918*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, katedra sociálních studií, 2007 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/109029/fss_b/Bakalarska_prace_verze_pro_archiv.pdf>.
4. HAJDUCH, O. *Geografický web. Administrativní členění ČR* [online]. 2010 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.hajduch.net/cesko/administrativni-cleneni>>.
5. HANÁČEK, Vladimír. *Typologie českého stranického systému po roce 1989* [online]. *E-polis.cz*, 21. říjen 2010. [cit. 2012-03-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/politicke-teorie/540-typologie-ceskeho-stranickeho-systemu-po-roce-1989.html>>. ISSN 1801-1438.

6. JALŮVKOVÁ, M. *Vztahy nejvyšších ústavních orgánů ve Švýcarsku*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, právnická fakulta, 2010 [cit. 2012-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://theses.cz/id/a2d349/87804-324489908.pdf>>.
7. JUŘENOVÁ, L. *Složení Spolkové rady Švýcarské konfederace v kontextu změn švýcarského politického a stranického systému v letech 1999-2008*. Brno : Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, 2009 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/182176/fss_b/Jurenova_Lenka.txt>.
8. KOSINA, O. *Volby ve Švýcarsku: stagnace etablovaných stran* [online]. 2011, poslední revize 25. 10. 2011 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.vasevec.cz/blogy/volby-ve-svycarsku-stagnace-etablovanych-stran>>.
9. *Oficiální stránky Českého červeného kříže* [online]. 2005, poslední revize 1. 1. 2011 [cit. 2011-10-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp/konvence.htm#A2>>.
10. *Osobní stránky členů katedry politologických a společenských věd Univerzity Palackého v Olomouci. Politický systém ČR* [online]. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.pf.upol.cz/menu/struktura-pf/katedry/katedra-politologie-a-spolecenskych-ved/politicky-system-cr/>>.
11. *Osobní stránky Lady Šušlíkové, Oficiální text Švýcarské ústavy* [online]. 2009, poslední revize 28. 2. 2009 [cit. 2011-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://suslikova.osoba.cz/file/13292569>>.
12. *Slovník pojmů MBA* [online]. Praha, [cit. 2012-08-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.studiummba.cz/slovník-pojmu/konsensus/>>.

13. TLUCHOŘ, P. *Volební systém České republiky a jeho vývoj* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2007/2008 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/43072/pravf_b/Volebni_system_Ceske_republiky_a_jeho_vyvoj.pdf>.